

Riksstämman 2022: Rapport från SROF symposium, fredag 18 november 13.00-14.30

Svensk Rättsodontologisk Förenings genomförde vid Riksstämman 2022 ett symposium på temat **Om krisen eller kriget kommer – odontologins roll!** Symposiet syftade till att beskriva odontologins roll i kris och krig relaterat till svensk totalförvarsplanering.

Bakgrund

Den samlade hotbild som Sverige och andra nationer ställs inför idag är än mer komplex än tidigare. Utöver kriser orsakade av exempelvis smittsamma sjukdomar, förnödenhetsförsörjning och klimatförändring har även hot kopplat till militära konflikter och risken för ett väpnat angrepp även mot Sverige lyfts fram. Även nya former av krigföring där man kombinerar militära och civila åtgärder och via till exempel cyberangrepp, desinformation och påverkansoperationer suddar ut gränserna för det vi kallar normalläge och krig. Denna så kallade "gråzon" innebär nya utmaningar för vår krisberedskap, totalförsvaret och den militära och civila verksamhet som måste fungera när vi behöver höja vår beredskap och förbereda Sverige för krig. En situation där alla boende i Sverige mellan 16-70 år kan behöva bidra enligt totalförvarsplikten.

2015 beslutade regeringen att Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt övriga berörda myndigheter skulle återuppta en sammanhängande planering för totalförsvarets civila delar, civilt försvar. Det vill säga den verksamhet som är helt avgörande för samhällets funktionalitet vid krigsfara, höjning av beredskapen och ytterst krig. Därmed också kritisk för det militära försvarets förmåga och uthållighet. Totalförvarsplanering och civilt försvar ställer krav på politiken, myndigheter och övriga aktörer, offentliga som privata, att utveckla eller bibehålla nödvändig förmåga för att fortsatt kunna bedriva sin verksamhet både vid fredstida kriser och i krig.

I försvarsberedningens rapport Motståndskraft konstaterade regering och riksdag 2017 att planeringen för det civila försvaret ska bygga på vår befintliga krisberedskap och förmåga att hantera krissituationer samt ha som uppgift att värna civilbefolkningen, säkerställa viktiga samhällsfunktioner och upprätthålla landets försörjning. I maj 2022 presenterade regeringen en ny struktur för hur krisberedskapen och det civila försvaret ska vara organiserat. En organisation bestående av 60 så kallade beredskapsmyndigheter med särskild betydelse för utvecklingen av vår beredskap. Ett totalförsvaret anpassat till krigets krav.

2014 angrep och annekterade Ryssland delar av Ukraina. 2022 inledde Ryssland en ny storskalig attack mot landet. Krigshandlingar har nu pågått i snart ett år och en stor osäkerhet råder om krigets varaktighet, och risken för eskalering och spridning. Tiotusentals soldater och civila har dödats, och mångdubbelt fler skadats. Via medias bilder har vi alla kunnat se en befolkning på flykt, förstörda bostäder och sjukhus, skadade och döda på gator och torg, massgravar eller människor som tvingats begrava sina döda grannar på bakgårdar eller i trädgårdar.

I Sverige och andra länder har den rådande krigssituationen lett till att frågor kring krigets konsekvenser aktualiserats och, hos oss, vikten av totalförvarsplanering lyfts fram på ett mer dramatiskt sätt. Hur förbereder sig Sverige och våra samhällsfunktioner för att kunna hantera en långvarig kris eller ytterst krig? Hur ska verksamheten ledas av myndigheter och

hur samordnas åtgärder inför och under kriser, höjd beredskap och ytterst krig? Vilka utmaningar står till exempel hälso- och sjukvården, tandvårdens område och rättsväsendet inför?

Symposiet

Till symposiet hade SROF bjudit in föreläsare från tre myndigheter. Försvarsöverlantlökare Krister Svensson från Försvarsmakten, Peter Lundholm, odontologiskt sakkunnig vid Socialstyrelsen och Rättsodontolog Irena Dawidson från Rättsmedicinalverket. Föreläsarnas uppgift var att, utifrån sitt specifika ansvarsområde, ge sin syn på totalförsvarsplanering, civilt försvar och odontologins tänkta roll och uppdrag i kris och krig.

Krister Svensson, Försvarsmakten (FM), redogjorde för hur Försvarsmedicinens förmågor för krigssituationer är utformade och vilka civila beroenden som förelåg. Konsekvensen av krig är till exempel att sjukvårdsbehoven kan komma att vida överstiga tillgängliga resurser, vilket ställer mycket stora krav på framför allt den civila sjukvårdens förmåga. Resurser kan behöva tillskapas samt fördelas och nyttjas på ett strategiskt och taktiskt optimalt sätt. Prioriteringar kan bli aktuella.

Utmaningen att på ett värdigt sätt ta om hand, identifiera och begrava ett stort antal döda löses i samarbete med polis, svenska kyrkan och den civila begravningstjänsten. FM har vissa odontologiska resurser, personellt och materiellt, men stöder sig i huvudsak på den civila tandvården när det gäller att tillgodose behovet av tandvård och käkskadebehandling, såväl i fred som i krig. Detsamma gäller även för de akuta tandvårdsbehov som kan bli följden av när ett stort antal militär personal från andra länder vistas i landet.

Peter Lundholm, Socialstyrelsen, redogjorde för de utmaningar som föreligger för tandvården, bland annat med anledning av de regleringar som tydligt särskiljer hälso- och sjukvård från tandvård. Socialstyrelsen, som nyinstiftad beredskapsmyndighet med sektorsansvar för hälsa, vård och omsorg (innefattande både samhällsfunktionerna Hälso- och sjukvård och Tandvård) har nu fått en starkare roll när det gäller att samordna, driva på och förstärka svensk beredskap, inklusive vad gäller tandvårdsförsörjning. Alla beredskapsmyndigheter förväntas ha en god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krisituationer samt kunna utföra sina uppgifter vid höjd beredskap och ytterst krig. Socialstyrelsen har vidare ett särskilt ansvar för att leda och utveckla arbetet inom "sin" beredskapssektor. Detta innefattar att stödja andra myndigheter och se till att samordning sker med andra aktörer. Som sektorsansvarig myndighet ska myndigheten samverka med Försvarsmakten när det gäller behov av stöd till den militära delen av totalförsvaret.

Irena Dawidson, Rättsmedicinalverket (RMV), redogjorde för RMV:s grundläggande principer för krishantering inom myndigheten. Var och en av nio rättsmedicinska enheterna ute i landet har sin egen krisledningsgrupp för mindre omfattande händelser. Vid kriser aktiveras en central krisorganisation på initiativ av RMV säkerhetschef. Säkerhetschefen är kontaktperson mellan Polismyndighet och RMV avseende *DVI (Disaster Victim Identification)* och leder *DVI*-ledningsarbetet. RMV *DVI*-organisation innefattar ett flertal olika kompetenser, bland annat rättsläkare, rättsodontolog, rättsgenetiker och rättsantropolog/rättsmedicinsk assistent. *DVI*-ledningen ansvarar för att kompetens finns tillgänglig om Polismyndigheten tillsätter ett id-center.

Vid händelse av höjd beredskap och krig har medarbetarna sin krigsplacering vid RMV. Myndigheten ska då fortsätta bedriva verksamheten så långt det är möjligt som en länk i rättskedjan, och som ett stöd till totalförsvaret i övrigt vid uppstådda behov. Myndigheten ser vissa utmaningar i uppgiften om RMV tillfrågas om att utföra uppdrag i krigszoner, bland annat vad gäller säkerhet och uthållighet. Uppgifter som kan bli aktuella kan till exempel vara kopplat till krigsbrott och säkerställandet av spår och bevis för kommande rättegångar, samt säkerställande av identiteten hos avliden person enligt Interpol's princip.

Symposiet avslutades med en kort frågestund och paneldiskussion. SROF symposium 2022 kunde räkna in mer än hundra deltagare. I direkt anslutning till symposiet genomfördes stadgeenligt SROF årsmöte.

/Urban Rådestad